

RECENZJA

osiągnięć naukowych / artystycznych dr Agnieszki Katarzyny Kozyry sporządzona
w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie sztuki,
dyscyplinie sztuki plastyczne konserwacja dzieł sztuki prowadzonym przez
Radę ds. stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

Recenzja została sporządzona na podstawie uchwały 26/2024/Rada ds. stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie: ponownego powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Pani dr Agnieszce Katarzynie Kozyrze w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Do pisma przewodniego dołączono dokumentację:

1. Autoreferat
2. Dane wnioskodawcy
3. Wykaz osiągnięć artystycznych
4. Kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora
5. Wniosek przewodni

Recenzja sporządzona przeze mnie¹ stanowi ocenę dwóch wymogów stawianych przed kandydatką do stopnia doktora habilitowanego: posiadania w swoim dorobku osiągnięć artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny, w tym co najmniej jednego zrealizowanego oryginalnego osiągnięcia projektowego lub artystycznego (dzieło habilitacyjne), oraz wykazania się istotną aktywnością artystyczną realizowaną w więcej niż w jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Na samym początku pragnę zaznaczyć, że Autoreferat (w formie papierowej i cyfrowej), film „Szukając Jezusa” demo oraz „Szukając Jezusa Biblioteka” (www.katarzynakozyra.pl), które są dla mnie głównym odniesieniem i podstawą do oceny zostały zaprezentowane w sposób klarowny, przejrzysty, a sam Autoreferat opisany językiem adekwatnym do podejmowanego tematu, z bibliografią i wyjaśnieniami/przypisami będącymi ważnym elementem tekstu. Autorka wyczerpująco opisuje zgłoszoną pracę artystyczną posługując się ważnymi wątkami z własnego doświadczenia artystycznego.

Dane o Kandydatce

Agnieszka Katarzyna Kozyra urodzona w Warszawie, studiowała germanistykę na Uniwersytecie Warszawskim (1985–1988). Jest absolwentką „Kowalni”, czyli pracowni prof. Grzegorza Kowalskiego na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (1988–1993) oraz Hochschule für Graphik und Buchkunst w Lipsku (1998). Życiorys i twórczość kandydatki jest szczegółowo opisany w wielu publikacjach naukowych jak również na stronach internetowych (Wikipedia, Culture.pl, katarzynakozyra.pl).

O Kandydatce pisali — wybrane recenzje i teksty krytyczne o twórczości i działaniach artystycznych: „Wróblewski przed i po... Sztuka realizmu bezpośredniego”, katalog wystawy zbiorowej, Lublin 2023, Muzeum Narodowe w Lublinie; „Sztuka w sztuce”, MOCAK, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie, 2017; „The Reckoning. Women artists of the new millennium”, Prestel 2013; „Performing the east. Performance art in Russia, Latvia and Poland since 1980”, Amy Bryzgel, 2013; „Cezura w sztuce polskiej po 1989 roku. Artyści, sztuka i polityka”, Jakub Dąbrowski. Fundacja Kultura Miejsca Warszawa; „Katarzyna Kozyra. Szukając Jezusa”, Galeria Labirynt 2014, wystawa indywidualna; katalog wystawy „Twórczy Dotyk III. Giganci Współczesnej rzeźby”. Kurator:

¹ zgodnie z rozumieniem art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

T. Jędrzejewski, Galeria Sztuki Rozruch, Poznań 2023; Katalog towarzyszący wystawie „Katarzyna Kozyra. Warszawa –Tel Awiiw – Nowy Jork”, kurator: H. Wróblewska, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, Warszawa 2012; katalog wystawy „Masquerade”, kurator: B. Myung-Ji. Korea, Museum of Arts, Seoul 2012; Denegri, Dobrila (red.), „Teatr Życia” Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu, Toruń 2012; Gosling, Lucinda, Robison Hilary, Tobin, Amy „The Art of Feminism. Images that Shaped the Fight for Equality” Elephant, Book Company, London 2018; Sienkiewicz, Karol (red.), „Zmiana medium. Pracownia Kowalskiego”, Galeria Sztuki BWA, Jelenia Góra 2011; Ujma, Magdalena (red.), „Dzień jest za krótki. Kilka opowieści autobiograficznych” Ośrodek Kultury i Sztuki, Wrocław 2013; Katalog wystawy „BALAGAN!!!” Contemporary Art from the Former Soviet Union and Other Mythical Places, David Elliott (ed.), MOMENTUM gUG, Berlin 2015; „Odczarowywanie talentu. Socjografia stawania się uznanym artystą” Piotr Szenajch, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022; Buikema, Rosemarie, Griffin, Gabriele, Lykke, Nina (ed.), „Theories and Methodologies in Postgraduate Feminist Research. Researching Differently”, Routledge, New York/London 2011; Markowska, Anna (red.). „Kolekcja Toruńska”, Zbiory Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu w Toruniu.

Aktywność artystyczna Kandydatki

Najważniejsze realizacje od roku 1993–2023

1993 – Piramida zwierząt – rzeźba naturalnych rozmiarów, video oraz oświadczenie artystki. Opis techniczny: Rzeźba składa się z czterech wypreparowanych ciał zwierząt, ustawionych jedno na drugim – konia, psa, kota, koguta; wymiary rzeźby: 220 x 190 x 120 cm; jednokanałowa projekcja video (kolor), loop, 4:3 PAL, czas: 46’49”, dźwięk, wersja językowa: polska.

1996 – Olimpia – instalacja fotograficzna, trzy fotografie barwne w pierwotnych ramach jednokanałowa projekcja video (kolor), loop, 4:3 PAL, czas: 12’40”, dźwięk, wersja językowa: polski, napisy: angielski, rozmiary zdjęć: 120,5 x 180 x 2 cm; „biała” – 180 x 230,5 x 2 cm.

1999 – Łaźnia męska – instalacja video, pięciokanałowa instalacja video (kolor); „Łaźnia męska – seria kadrów”, 42 x 33,38 cm; Łaźnia damska – instalacja video oraz seria kadrów, sześciokanałowa instalacja video (kolor), loop, 4:3; Łaźnia – seria kadrów, 42 x 33,38 cm.

1999–2002 – Święto wiosny – instalacja video szesciokanałowa instalacja video (kolor), siedmiokanałowa instalacja video (kolor), film – 4’05”, ścieżka dźwiękowa – 13’57”, wielkość ekranów dwustronnych: min. 200 x 150 cm, max. 250x187,5 cm.

2001 – Chłopcy – projekcja video oraz seria fotografii; „Lekcja tańca” – performance, instalacja video i fotografie barwne, performance, rejestracja zdarzenia w Centrum Sztuki Współczesnej_Zamek Ujazdowski w Warszawie, czas: 18’45”.

2002 – Lords of the dance, instalacja video; Kara i zbrodnia, instalacja video

2003–2006 – W sztuce marzenia stają się rzeczywistością – cykl performansów, happeningów i filmów; MADONNA – performans z rejestracją video; Diwa. Reinkarnacja – performance z rejestracją video i fotografiami; „Opowieść Zimowa” – film; „Il Catrato” – performance oraz film; „CHEERLEADERKA” – wideoklip; W SZTUCE MARZENIA STAJĄ SIĘ RZECZYWISTOŚCIĄ, film paradokumentalny.

2005 – Lou Salome – video i performance, Lou Salomé A Roma Teatro di Cani: 5’22”; Faces – instalacja video.

2008 – Opowieść Letnia – film z cyklu „W sztuce marzenia stają się rzeczywistością”. 19’56”, kolor dźwięk. Współautorka scenariusza, kostiumów i scenografii, wybór lokacji, główna rola w filmie.

2012 – Casting – projekt wizualny, Warszawa, Tel-Awiiw, Nowy Jork Projekcja video (kolor).

2018 – Sen córki Lineusza – performance, video performance zrealizowany w ramach międzynarodowego festiwalu Revolve Performance Art Days oraz corocznej Linnaean garden party wraz z publicznością w Uppsali w maju 2018 roku.

2021 – Fressen – performance, Teatr Powszechny w Warszawie.

2022 – Orlando. Biografie – spektakl w reżyserii Agnieszki Błońskiej, Teatr Powszechnym. Autorka scenografii, aktorka.

2023 – Sen/Sleep – performance/ działanie sceniczne, Teatr Powszechny w Warszawie 06.03.2023

Wystawy solowe i performance:

06.03.2023, Sen, performance/działanie sceniczne, Teatr Powszechny, Warszawa, Polska

2023 Fressen, wystawa solowa, Persons Projects, Berlin, Niemcy

2023 Jerusalem syndrome, praca Looking for Jesus. Library, wystawa solowa, Museum on the Seam, Jerozolima, Izrael

01.12.2022—05.02.2023, Szukając Jezusa. Biblioteka, wystawa solowa, Zachęta, Warszawa, Polska

2021 Letnia Opowieść, Bałtyk, Poznań, PL

2021 Katarzyna Kozyra. Świat Wzorcowy, Instytut Wzornictwa Przemysłowego, Warszawa, PL

2019 Bipeds and Quadrupeds, Galeria Postmasters, Nowy Jork, USA.

2018/2019 A Dream of Linnaeus Daughter, Galeria ŻAK | BRANICKA, Berlin, DE.

2017 Looking for Jesus. Interviews from the Archive, Städtische Galerie Delmenhorst, DE.

2016 All that Beauty, Galerie Christophe Gaillard, Paryż, FR.

2016 Katarzyna Kozyra Solo Exhibition, Three Shadows Photography Art Centre, Pekin, CHN.

2014 Summertale, Turku Art Museum, Turku, FL.

2013 Looking for Jesus, ŻAK | BRANICKA, Berlin, DE.

2012 Katarzyna Kozyra, Kulturhuset, Sztokholm, SE, curated by Timothy Persons und Estelle af Malmberg.

2012 Master of Puppets. Katarzyna Kozyra & The Midget Gallery, Schmela Haus, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, DE.

2012 Transgression. Katarzyna Kozyra. Contemporary Polish Art, MMK Arnhem, NL.

2011 Katarzyna Kozyra, Muzeum Narodowe w Krakowie, PL.

2010 Casting!, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, PL.

2009 Faces, Muzeum Sztuki, Łódź, PL.

2008 Summertale, ŻAK | BRANICKA Gallery, Berlin, DE.

2008 Punishment and Crime / Cheerleader, Neues Museum Weserburg, Bremen, DE.

2008 1st Midget Biennale, From the Caves to Art Basel and e-flux. The Third Way for Communism, Berlin, DE.

2008 In Art Dreams Come True, Art Berlin Contemporary, Berlin, DE.

2007 The Rite of Spring, Le Merlan Scene National, Marsylia, FR.

2007 In Art Dreams Come True, BWA Wrocław; House of Art, Brno; Jan Koniarek Gallery, Trnava, SK.

2007 Faces, Centre National de la Danse, Paryż, FR.

2006 The Midget Gallery, Frieze Art Fair, Londyn, UK.

2006 In Art Dreams Come True, DAAD, Berlin, DE.

2005 Faces, Hebbel Theater, Berlin, DE.; Centre National de la Danse, Paris (2006), FR.; Muzeum Sztuki, Łódź, (2009), PL.

2005 Kara i zbrodnia, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, PL.

2004 Non so piu cosa son, cosa faccio... (I Do Not Know Who I Am, What I Do...), Galeria Postmasters, Nowy Jork, USA.

2003 The Rite of Spring, Haus der Kunst, Spielart Festival, Monachium, DE.

2003 Bathhouses, David Winton Bell Gallery, Providence, USA.

2002 Lords of the Dance, Museo Nacional Centro del Arte Reina, Sofia, BG.

2002 Święto wiosny, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, PL.

2001 The Rite of Spring, The Renaissance Society, Chicago, USA; Museum of Modern Art, Oxford, UK.

2001 Dance Lesson, Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, Wiedeń, AT.

1999 Łaźnia męska, Pawilon Polski, 48 Międzynarodowe Biennale Sztuki w Wenecji, IT.; Bunkier Sztuki, Kraków, (2003), PL.

1999 Łaźnia, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, PL.; Centre of Contemporary Art, Wilno, LT.; Womens' Museum Arhus, DK.

1999 Prace 1993-1999, Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia, Gdańsk, PL.

1998 Bathhouse, Polish Institute, Leipzig, DE.; Center of Contemporary Art, Wilno, (1999) LT.; Womens' Museum Aarhus (1999) DK.; Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa (1999) PL.; David Winton Bell Gallery, Providence (2003), USA.

1996 Olimpia, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, PL.

Wybrane wystawy zbiorowe do 2012 roku

2023, Szaleństwo rokoka! Fascynacja rokokiem na Śląsku (XVIII–XXI w.), wystawa zbiorowa, praca „Sen córki Lineusza”, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław, Polska

2023, midsummer dream, wystawa zbiorowa, prace „Burki i „sen, Barbara Baryżewska Gallery, Warszawa, Polska

2023, „Wróblewski przed i po.. Sztuka realizmu bezpośredniego”, wystawa zbiorowa, praca „Więzy Krwi (mała wersja)”, Muzeum narodowe w Lublinie, Lublin, Polska

2023, Twarzą w twarz, wystawa zbiorowa, praca „Faces”, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław, Polska

2022(premiera), Orlando. Biografie, scenografia, spektakl, Teatr powszechny, Warszawa, Polska

2022, They thought we are alive and they run screaming, wystawa zbiorowa, PLATO, Ostrava, Czechy

2022, wystawa Hailun Luo, Yaya, kuratorstwo, Galeria Widna, Kraków, Polska

26.06.2022, I Was Lookin' Back to See if You Were Lookin' Back at Me to See Me Lookin' Back at You, wystawa zbiorowa, miesiąc fotografii, Kraków, Polska

2022, SCREENDANCE 2.0: GLITCH BODIES OU LE CORPS MORCELÉ, PrestonsProject, Berlin, Niemcy

2022, Amongst the Silence, wystawa zbiorowa, praca „Looking for Jesus”, Kaohsiung Museum of Fine Art, Kaohsiung City, Tajwan

2021, Fressen, performance, Teatr Powszechny, Warszawa, Polska

2021, 16. edycja berlińskiego festiwalu filmPOLSKA, praca „Looking for Jesus, Instytut Polski, Berlin, Niemcy

2021, Letnia opowieść, Summer tale, wystawa solowa, Bałtyk, Poznań, Warszawa

2021, Katarzyna Kozyra. Świat wzorcowy, wystawa solowa, Instytut Wzornictwa Przemysłowego, Warszawa, Polska

2021, Rzeźba w poszukiwaniu miejsca, wystawa zbiorowa, praca „Akty Anorektyczki”, Zachęta, Warszawa, Polska

2021, Why there will be women artists in Lviv, praca „Tribute to Gloria Viagra” , wystawa zbiorowa, Municipal Art Center, Lwów, Ukraina

2020 Anima, 7th Taiwan International Video Art Exhibition, C-Lab, Tajpej, TW.

2020 Bodies on Stage, Museum of Modern and Contemporary Art, Rijeka, Rijeka, HR.

2020 Body. Gaze. Power. A Cultural History of the Bath, Staatliche Kunsthalle Baden-Baden, Baden Baden, DE.

2019 Trzy plagi, Galeria Labirynt, Lublin, PL.

2019 Historie o starości, Galeria Arsenał, Białystok, PL.

2019 Kto się nie boi awangardy!, Fundacja Profile, PL.

2019 Stany skupienia, Muzeum Współczesne Wrocław, Wrocław, PL.

2019 11/944, Galeria Labirynt, Lublin, PL.

2018 Salm Modern #1: Dimensions of Dialogue, Salm Palace, National Gallery in Prague, Praga, CZ.

2017 Sztuka w sztuce, MOCAK, Muzeum Sztuki Współczesnej in Kraków, Krakow, PL.

2017 J'ai 10 ans ,Galerie Christophe Gaillard, 3e, Paryż, FR.

2016 Bedzie lepiej i coraz lepiej?, Galeria Arsenał, Białystok, PL.

2016 Nasze ciało narodowe, Galeria Arsenał, Białystok, PL.

2016 When we become us, Capsule Shanghai, Szanghaj, CHN.

2016 Why the Performance?, Shanghai Ming Contemporary Art Museum, Szanghaj, CHN.

2016 Frömmigkeit und Nachtgesichte · Naive Kunst aus Polen im Spiegel der Moderne, Museen der Stadt Recklinghausen, Recklinghausen, DE.

2015 BALAGAN!!! Contemporary Art from the Former Soviet Union and Other Mythical Places, MOMENTUM, Kunstquartier Bethanien, Berlin, DE.

2015 The Problem of God, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, DE. War and Peace, Galeria Labirynt, Lublin, PL.

2015 Let's Dance, Galeria Art Stations, Poznań, PL.

2015 Homosexualität_en, Deutsches Historisches Museum and Schwules Museum, Berlin, DE.

2015 Adam and Eve – The Loss of Innocence, Brandts Museum of Art & Visual Culture, Brandts, DK. Gender w sztuce, MOCAK, Kraków, PL.

2015 Prawda Piękno Dobro, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, PL.
 2015 Fireflies in the night, Stavros Niarchos Foundation, Ateny, GRC.
 2015 Loop Barcelona Fair/Festival, Hotel Catalonia Ramblas I c. Pelai 28, Barcelona, ES.
 2014 THE ORNAMENT OF FRATERNITY, Collegium Hungaricum, Berlin, DE. INSERT
 2014, The Sharp Edge of the Global Contemporary, New Delhi, IN.
 2014 Everybody is Nobody for Somebody, Santander Foundation, Madryt, ES.
 2014 Miłość własna, Państwowa Galeria Sztuki, Sopot, PL.
 2013 Głośno! / Loud! – przegląd sztuki wideo od lat 60. XX wieku do dzisiaj, Galeria Sztuki Współczesnej BWA, Katowice, PL.
 2013 Szukając Jezusa. Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, PL.
 2013 Naked Man at Ludwig Museum, Budapeszt, HU.
 2013 Dzień jest za krótki: kilka opowieści autobiograficznych, Muzeum Współczesne Wrocław, PL.
 2013 British British Polish Polish. Sztuka krańców Europy, długie lata 90. i dziś, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, PL.
 2013 Uwikłane w płeć, BWA Galeria Sztuki, Olsztyn, PL.
 2012 Naked Man at Lentos Kunstmuseum, Linz, AT; Leopold Museum, Wiedeń, AT
 2012 To nic ważnego, to tylko sztuka..., Galeria Sztuki Arsenał, Białystok, PL.
 2012 Sport w sztuce, MOCAK, Kraków, PL.
 2012 Thank you for the Music: How Music Moves, Museum of Contemporary Art KIASMA, Helsinki, FI.
 2012 Copenhagen Art Festival, Nikolaj Kunsthal, Kopenhaga, DK.

Stypendia i nagrody

1. Stypendystka DAAD (Berlin 2003)
2. Stypendystka Fundacji Kościuszkowskiej (Nowy Jork 2000)
3. 1999 - honorowe wyróżnienie na 48. Biennale Sztuki w Wenecji za instalację wideo „Łaźnia męska” prezentowaną w Polskim Pawilonie
4. Laureatka czwartej edycji Nagrody Filmowej Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej i MSN w Warszawie.
5. Laureatka m.in. nagrody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Warszawa 2011)
6. Laureatka Paszportu „Polityki” (Warszawa 1997)

Podsumowanie cz. 1

W tej części mojej recenzji pragnę podkreślić, że dorobek kandydatki został uznany, i to niejednokrotnie, za wyjątkowy i wybitny na polu współczesnej sztuki tworzonej w Polsce po roku 1989. Wielkie zaangażowanie w podejmowane artystyczne i egzystencjalne kwestie, jak też wyjątkowość zaproponowanego wizualnego i emocjonalnego języka artystycznego, są ważnym punktem odniesienia dla kolejnych pokoleń artystów i artystek (nie tylko nurtu sztuki krytycznej) działających na polu sztuki interdyscyplinarnej. Imponująca aktywność wystawiennicza świadczy o tym, iż Kandydatka była i jest ważną dla polskiej i zagranicznej publiczności artystką zapraszaną przez wiodące instytucje sztuki. Liczne nagrody, stypendia i kooperacje z zagranicznymi instytucjami są tego odzwierciedleniem.²

Ocena dzieła habilitacyjnego

„Szukając Jezusa” to tytuł osiągnięcia artystycznego wskazanego do oceny jako dzieło habilitacyjne. W skład cyklu wchodzi: „Szukając Jezusa” 2018, instalacja wideo, film dokumentalny: jednokanałowe wideo (kolor), 16:9, czas: 75'00”. Film to rejestracja łącznie 7 podróży do Jerozolimy, podczas których dr Katarzyna Kozyra przeprowadzała

² Z ciekawostek: Katarzyna Kozyra w 2012 roku w Warszawie założyła Fundację Katarzyny Kozyry. Jak czytamy na stronie internetowej fundacji: „Jej droga do uznania w kraju oraz za granicą była długa i trudna. Z tego powodu, założyła Fundację, aby wspierać artystki oraz kobiety pracujące w kulturze w Europie Środkowej i Wschodniej.” „Pracujemy z najwybitniejszymi artystkami Europy Środkowej i Wschodniej – zarówno młodymi jak i ze starszego pokolenia, sławnymi oraz nieznanymi, o uznanej pozycji w historii sztuki oraz niesprawiedliwie pomijanymi. Wszystkie spośród tych artystek reprezentują różne nurty oraz perspektywy istnienia kobiet w kulturze i jesteśmy dumni, że możemy je wspierać.

i nagrywała wywiady z wszystkimi bohaterami przedstawionych historii, pełniła funkcję reżyserki, animatorki spotkań i była w pełni odpowiedzialna za ostateczny kształt projektu. „Szukając Jezusa” był pokazywany w ramach otwarcia Festiwalu Nowe Horyzonty w 2018 roku.

Druga odsłona tego cyklu to: „Szukając Jezusa. Biblioteka” z 2022 roku. Jest to zbiór krótkometrażowych filmów opracowany w formie otwartej – dostępnej dla każdego – biblioteki wideo. Każdy z filmów przedstawia jednego bohatera opowieści i związane z nim poszukiwania. „Biblioteka” cały czas jest dostępna na stronie Artystki.

Praca „Biblioteka” premierowo została pokazana na przełomie 2022 i 2023 roku w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki, na wystawie pt. „Szukając Jezusa”, oraz w tym samym 2023 roku w Museum on the Seam w Jerozolimie pn. „The Jerusalem Syndrom”. Oba pokazy kuratorował Andrzej Wajs.

Przystępując do pisania recenzji bez problemu odnalazłam aktywną stronę internetową (katarzynakozyra.pl), zakładkę „projekty”, dokumentację i samo dzieło zatytułowane „Szukając Jezusa. Biblioteka”. Na potrzeby postępowania przewodowego postaram się ogólnie opisać (realizacja została już szeroko przez krytykę artystyczną opisana) pracę i znaleźć w niej nowe tropy.

Po lekturze Autoreferatu próbowałam sobie wyobrazić, jak będą wyglądać bohaterowie opisywani i cytowani przez Artystkę. „Wcielonych Jezusów” nie sposób wyobrazić sobie inaczej od tego, jak są przedstawiani na licznych obrazach od gotyku do popkultury. A jednak, niepozornie ubrani, z sobą tylko rozpoznawalnym uduchowieniem, niewątpliwie, pewni siebie choć pogubieni, z różnorodnym bagażem doświadczeń mogą, według mnie, być tego kanonu współczesnym uzupełnieniem i kontynuacją. Sława, Mark, Jostina, Absholom, Christina, Judith, Ariel, Nick, Zoe – w każdym z nich Artystka ostatecznie ujrzała bohaterkę/bohatera swojej opowieści.

Początkowo żartobliwy charakter prowadzonych z nimi rozmów (ze strony Autorki) w następnych fazach projektu ustępuje na rzecz powagi i prawdziwego zaangażowania, współczucia i współuczestnictwa. Wszystkie osoby, z którymi rozmawia Artystka cierpią na tzw. syndrom jerozolimski. Jest to zaburzenie urojeniowe, opisane w medycynie dopiero w drugiej połowie XX wieku. Chorzy, często niezdiagnozowani, odwiedzają Ziemię Świętą i utożsamiają się z postaciami biblijnymi, najczęściej z Mesjaszem. Tak pokrótce mogłabym opisać bohaterów filmu „Szukając Jezusa”.

Ten sam syndrom w naszej szerokości geograficznej (celowo przywołuję położenie geograficzne) nazywać się będzie skrupulanctwem religijnym. Jest to zjawisko, które współczesna medycyna opisuje tak: „na styku religijności i psychopatologii mieści się skrupulanctwo religijne, które oznacza silne zaabsorbowanie własną grzesznością, niemoralnym zachowaniem i niespełnianiem wymagań własnych wierzeń. Wielu autorów wskazuje, iż skrupulanctwo religijne jest jedną z prezentacji zaburzenia obsesyjno-kompulsywnego, zwanego popularnie nerwicą natręctw” (strona internetowa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach). Jako jedno z zaburzeń o podłożu lękowym – zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne (OCD) – charakteryzuje się obsesyjnym zaabsorbowaniem takimi tematami jak czystość lub skażenie, zagrożenie, symetria, lęk przed doświadczeniem agresji lub zachowaniem się w agresywny sposób. Jednym z najczęstszych tematów obsesyjnych myśli w OCD są treści religijne. W zależności od kręgu kulturowego, występuje nawet u 93% osób. Szczególnie religia jest tą przestrzenią i motywem, gdzie taka obsesja może się intensywnie.³ Już od samego początku zaskakujące stają się dialogi pomiędzy pytającą Autorką a bohaterami filmu „— jesteś Jezusem, czy tylko myślisz, że nim jesteś? — jestem”. Nie zawsze jednak syndrom jerozolimski to „przeniesienie” w postać Mesjasza⁴. Znacznie częściej jest to postawa ewangelizacyjna, apostołska, świadcząca o wyjątkowości obranej ścieżki życiowej (naśladowanie Jezusa). Bohaterowie filmu czują misyjność samego przedsięwzięcia, traktując film/upublicznienie jako tubę nagłaśniającą ich „powinności wobec ludzkości”. Mając do czynienia z ludźmi, którzy doświadczają objawień (nie jest to zbyt częste) czujemy niepokój (mówię w swoim imieniu), strach, pobłażliwość. Tożsamość bohaterów wydaje się być budowana na silnym poczuciu wyjątkowości/wybrania/wskazania, a ta wynikać może z radykalizmu i zwątpienia w dotychczas prowadzone życie – to życie sprzed objawienia. Dlatego też tożsamość, jak twierdzi w swoim Autoreferacie Habilitantka, nie jest nam dana raz na zawsze, ale ma performatywny charakter, który pozwala ewoluować, stwarzać się i zmieniać. Tożsamość w znaczeniu kulturowym będziemy próbować określić jako identyczność,

³ Skrupulanctwo religijne – badania psychologów i teologów z Uniwersytetu Śląskiego, <https://us.edu.pl/wydzial/wns/2022/09/27/skrupulanctwo-religijne-badania-psychologow-i-teologow-z-universytetu-slaskiego/>

⁴ Cyt. za „Autoreferat. Katarzyna Kozyra. Sztuka jako performatywne doświadczenie życia”

świadomość siebie, a w odniesieniu do społeczności: świadomość wspólnych cech i poczucie jedności. Choć tożsamość powinna być przynależeniem, ochroną, poczuciem solidarności, to przekornie „nowa” tożsamość bohaterów filmu „Szukając Jezusa” staje się ich wyobcowaniem, bezdomnością i wycofaniem. Paradoksalnie, ludzie z syndromem jerozolimskim stają się tragicznymi bohaterami, jednostkami na marginesie społecznym, wyrzutkami, osobami bezdomnymi, wyśmiewanymi i cierpiącymi. Tak czy inaczej, pozbawiając tę opowieść mistycyzmu i religijności naszym oczom ukazuje się bez wątpienia samotny człowiek, który swój tragizm próbuje przekuć w postannictwo i powinność. Cytując habilitantkę: „Projekt >>Szukając Jezusa<< uzmysłowił mi jednak coś jeszcze: że nie da się rozwiązać tego problemu bez odwołania się do samego życia. Problem estetyczny stał się nagle problem egzystencjalnym i może też w jakim sensie etycznym, choć z etyką, zwłaszcza tą rozumianą jako zestaw norm społecznych, zawsze miałam kłopot. A gdy mówię o egzystencji, mam na myśli podstawowe jej energie – niepokój, lęk, zmęczenie, poczucie osamotnienia i potrzebę wycofania, nieobecności, która jest dla mnie jednym z najciekawszych artefaktów we współczesnej sztuce”.

W podsumowaniu sama Artystka wskazuje rozczytanie jej dzieła jako osobistego komentarza do zagadnień egzystencji twierdząc, że wypowiedź artystyczna pozbawiona jest obiektywizmu. Ze swojej strony dodam – jest też szczerą i niejednokrotnie dogłębnie bolesną prawdą o życiu, życiu i wrażliwości Autorki. Ja sama w swojej już sześćioletniej praktyce scenograficznej, mając do czynienia z twórcami i twórczyniami teatralnymi (reżyserki, reżyserzy, aktorki, aktorzy) zastanawiam się nad związkiem pomiędzy sztuką a egzystencją, potrzebą kreacji i potrzebą akceptacji, misyjnością, wizjonerstwem i komercjalizacją, pragmatyzmem. W świecie teatru te dylematy widać jak w soczewce. Piszę o tym, ponieważ sama artystka w latach 2021-2023 brała udział w działaniach teatralnych jako scenografka oraz aktorka („Fressen” – performance, Teatr Powszechny w Warszawie; 2022 – „Orlando. Biografie” – spektakl w reżyserii Agnieszki Błońskiej, Teatr Powszechny. Scenografia działania sceniczne; 2023 – „Sen/Sleep” – performance/działanie sceniczne, Teatr Powszechny w Warszawie 06.03.2023). Tematy podejmowane w tych działaniach są przede wszystkim namysłem nad kondycją artysty oraz jego statusem w świecie sztuki (w tym wypadku Autorki). Motyw łączący symbolikę z ikonografią cielesności zawsze był kluczowy w twórczości Kandydatki i taki – jak przypuszczam – pozostanie.

Wracając do filmu: po zobaczeniu „Szukając Jezusa” zadajemy sobie pytanie, które jest pytaniem o autentyczność, prawdę, duchowość. Czy mamy oto do czynienia z autentycznym uduchowieniem, czy po prostu objawem chorobowym. Takie pytanie odnośnie własnej drogi twórczej i sztuki zadaje sobie sama Artystka, przekładając problem tożsamości postawę twórczą. Czy wystarczy utrzymać bezkompromisową postawę twórczą by w świecie pozorów i kreacji utrzymać się na „powierzchni”?

Film „Szukając Jezusa” to wciągająca narracja w formie dokumentu filmowego o silnym konstrukcyjnym oraz wizualno-artystycznym walorze – pełnym wizualnych impresji, rozciągniętych ujęć i sekwencji, wyszukanych kadrów. Artystka posługuje się klasycznym językiem filmowym z jego klasyczną narracją i opiera się na konwencji filmu artystycznego, które charakteryzuje się rozluźnieniem dyscypliny formalnej i uwypuklaniem motywów i zjawisk marginalnych, często pomijanych w nurcie mainstreamowym. Tak więc bliżej mu – według mojej opinii – do obrazu wideo niż do klasycznego (akademickiego) dokumentu. Od zawsze niedościgłym wzorem filmowych poszukiwań, zadziwiających meandrów duchowości we współczesnym świecie jest dla mnie Werner Herzog i jego „Dzwony z głębi” (1993). Rzeczywiście, wewnętrzne rozterki obsesyjnie nurtujące samą Autorkę, najmocniej dla mnie wybrzmiały w rozmowie z właścicielem straganu na miejscowym bazarze, który jako wierzący i praktykujący muzułmanin w ostrych słowach skrytykował cel przedsięwzięcia: „Myślisz, że jesteś normalna mówiąc, że przyjechałaś szukać Jezusa? (...) nie mówisz o normalnych ludziach, mówisz o proroku. Twój problem polega na tym, że śnisz za dużo na temat tej historii. Przyśniło Ci się to. Podążasz za tym w zły sposób. Chodzi o to, że podążasz za religią w niewłaściwy sposób. Robisz to nie wiedząc czym to jest”. Ta rozmowa świadczy o tym, że dr Katarzyna Kozyra w „Szukając Jezusa” odważyła się dotknąć chyba najistotniejszej i najintymniejszej sfery ludzkiej świadomej egzystencji – wiary. Sama Autorka NIE OSĄDZA, a jedynie wskazuje na „syndrom”, szczególnie gorący w apokaliptycznych czasach. Dodatkowo, trafność tej realizacji w ukazywaniu rozdzwiewu między celami artystycznymi a zwyczajnie ludzkimi każe ponownie przemyśleć skutki i sens toczonej w latach 90. „(zimnej) wojny artystów ze społeczeństwem”, jak w okolicach 2000 roku nazwał zmagania z wrogim publicznym odbiorem artystów sztuki krytycznej Zbigniew Libera.

Konkluzja

W mojej ocenie, po zapoznaniu się z dostępnym materiałem i dokumentacją przedstawioną przez habilitantkę Katarzynę Kozyrę, film „Szukając Jezusa” jak również „Szukając Jezusa. Biblioteka” są oryginalnym i wybitnym osiągnięciem artystycznym, stanowiącym znaczny wkład w rozwój dyscypliny sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Międzynarodowa kariera i dorobek artystyczny potwierdzony licznymi upublicznieniami w renomowanych ośrodkach sztuki w Polsce i za granicą dobitnie świadczą o znaczącym wkładzie w dyscyplinę, a tym samym spełnieniu wymogów wskazanych w art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Mając na względzie również ważny wkład w edukację i dydaktykę pani dr Katarzyny Kozyry, wnioskuję o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Dr hab. Joanna Zemanek prof. uczelni